

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2019.28.20>

Aleksandra PRUS

<https://orcid.org/0000-0002-5539-0718>

mgr, Uniwersytet Szczeciński

Problematyka oszczędzania w wierszykach i rymowankach członków Szkolnych Kas Oszczędności w szkołach podstawowych

Słowa kluczowe: Szkolne Kasy Oszczędności, oszczędzanie, wartości wychowawcze, wierszyki, rymowanki.

Wstęp

Jak twierdzi Manuel Castells współczesny świat – ze względu na dominującą rolę Internetu – jest określany mianem społeczeństwa sieciowego. W takiej rzeczywistości funkcjonują dorośli i dzieci, dlatego szkoła nie może stawiać jej oporu, gdyż traktowana będzie wyłącznie jako przykry i nieprzydatny obowiązek¹. Sytuacja ta stwarza nowe zadania dla edukacji, bowiem połączenie nauki w szkole i wykorzystanie jej w sposób praktyczny poza murami szkoły przeobraża się we wskazówkę do dalszych działań zarówno uczniów, jak i instytucji edukacyjnych. Realizacja takiego celu jest możliwa poprzez połączenie teorii z praktyką, które umożliwiają m.in. istniejące w szkołach organizacje szkolne: samorządy uczniowskie, spółdzielnie uczniowskie, Szkolne Kasy Oszczędności i inne. Na swoich witrynach internetowych informują one o intencjach własnych poczynań, sposobach działania oraz wynikających z nich korzyściach. W ten sposób docierają do młodych odbiorców, korzystających z dóbr technologii informacyjnych.

Szkolne Kasy Oszczędności wpisują się w te założenia oraz w wymagania uczestników społeczeństwa sieciowego. Działalność SKO wiąże się z pewnym

¹ M. Castells, *Spoleczeństwo sieci*, Warszawa 2010, s. 311–318.

procesem edukacyjnym, polegającym na precyzyjnym poznaniu i zrozumieniu reguł ekonomii. Umożliwiają one zrozumienie przez uczniów podstawowej zasady, stwierdzającej że potrzeby jednostek i społeczeństwa są nieograniczone, ale szanse ich zaspokojenia ograniczają wartości wypracowanych zasobów, nie tylko finansowych. Uświadamiają, że wysokość pozyskanych dóbr zależy od efektywności działań gospodarczych, którą osiągnąć można poprzez systematyczność, organizację, planowanie, współpracę itp.²

Celem badań było dokonanie analizy wierszyków i rymowanek napisanych przez uczniów szkół podstawowych, członków Szkolnych Kas Oszczędności. Dotyczyły one problematyki obejmującej działalność SKO widzianej oczami młodych ludzi. Ich twórczość literacka była udostępniana na stronach internetowych szkół podstawowych oraz banków będących patronem SKO w całej Polsce. Poprzez tworzenie prostej poezji przez uczniów i dla uczniów promowana jest własna aktywność dzieci, służąca zdobywaniu wiedzy ekonomicznej oraz spędzania czasu wolnego. Okazuje się, że Internet może być narzędziem, które służy kształtowaniu pożądanых postaw, takich jak: gospodarność, twórczość, współpraca i in. oraz rozwija wiedzę z zakresu oszczędzania, a także umożliwia poznanie zasad bankowości, będących podstawą w dorosłym życiu³.

1. Zarys historii Szkolnych Kas Oszczędności

Szkolne Kasy Oszczędności mają długą tradycję, wiążącą się z rozwojem kapitalizmu i rewolucji przemysłowej, które doprowadziły do zwiększenia nierówności społecznych m.in. w Anglii, Francji, Włoszech i Francji⁴. Ich wynikiem było tworzenie tzw. inicjatyw samopomocowych, które przekształciły się w spółdzielnie, dążące do wykluczenia wyzysku ze strony nieuczciwych przedsiębiorców, poprawy warunków społecznych oraz wychowania zgodne z zasadami spółdzielczymi⁵. W II połowie XIX wieku ruch ten zaczął przenikać na ziemię polskie. Wówczas Polacy pozbawieni własnego państwa upatrywali w nim narzędzie obrony narodowej i społecznej przed zaborcami⁶. Idea wspólnej pracy dla wspólnych korzyści była propagowana przez polską inteligencję w poszczególnych za-

² Z. Ziolo, *Miejsce przedsiębiorczości w edukacji*, w: *Rola przedsiębiorczości w edukacji*, red. Z. Ziolo, T. Rachwał, Warszawa – Kraków 2012, s. 10–11.

³ A. Pawelec, *Z lekturą do Internetu – czyli jak (na)uczyć „czytać” e-generację?*, [w:] M. Antczak, A. Brzuska-Kępa, A. Walczak-Niewiadomska (red.), *Media a czytelnicy. Studia o popularyzacji czytelnictwa i uczestnictwie kulturowym młodego pokolenia*, Łódź 2013, s. 89–104.

⁴ A. Ozimkowska, *Powstanie spółdzielczości*, [w:] A. Ozimkowska, J. Koryciński, *Prowadzimy spółdzielnię w naszej szkole*, Warszawa 1974, s. 7–8.

⁵ E. Magiera, *Spółdzielczość jako forma edukacji w szkolnictwie Polskim w Drugiej Rzeczypospolitej (1918–1939)*, Szczecin 2011, s. 35.

⁶ J. Gójski, L. Marszałek, *Spółdzielczość*, Warszawa 1974, s. 7–9.

borach⁷. Powstawały różne formy spółdzielczości, w tym kasy oszczędnościowo-pożyczkowe, które stały się szkołą pracy, gospodarności i przedsiębiorczości. Rozwijały uniwersalne wartości oraz uczyły działać zgodnie z zasadami spółdzielczymi⁸.

Na gruncie rozwoju polskiego ruchu spółdzielczego zaczęto rozwijać spółdzielczość uczniowską. W 1900 roku Jadwiga Dziubińska założyła tajną spółdzielnię uczniowską w Pszczelnie, której celem było uświadomienie młodym ludziom wartości demokratycznych i wdrożenia ich do codziennego życia. Pszczelińska spółdzielnia uczniowska była realizowana w oparciu o sklepik szkolny, stanowiący podstawę do nauki współpracy, współdziałania i wzajemnej pomocy. Pięć lat później, na tej samej zasadzie, J. Dziubińska zorganizowała spółdzielnię jawną w szkole dla dziewcząt w Kruszyнку⁹. W 1912 roku powstała spółdzielnia uczniowska w szkole powszechnej założona przez Romana Klugego. Wówczas coraz częściej nauczyciele zauważali potrzebę popularyzacji zasad demokratycznych i nauki do dzielenia się pozyskiwanymi dobrami wśród młodych ludzi¹⁰. Dostrzegli pozytywne wpływy spółdzielczości uczniowskiej, polegające na poprawie życia materialnego i moralnego jej członków, dlatego zaczęto zakładać takie organizacje na ziemiach polskich i poza ich granicami¹¹.

Do wybuchu I wojny światowej spółdzielczość uczniowska nie była popularna. Za czas jej świetności w Polsce uważany jest okres międzywojenny, w którym funkcjonowało około ośmiu tysięcy zrzeszeń uczniowskich. Traktowane były one jako organizacje szkolne, formy i metody edukacji oraz szkolne przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą. W spółdzielniach uczniowskich dostrzegano skuteczne metody wychowania i nauczania młodego pokolenia. Dlatego zakładano je we wszystkich rodzajach szkół, co wpłynęło na ich różnorodne cele i formy działalności¹².

Pierwsze Szkolne Kasy Oszczędności pojawiły się w Europie Zachodniej, a także w Polsce, w XIX wieku i wyrosły z idei ruchu spółdzielczego dorosłych,

⁷ A. Galos, *Spółdzielczość w świecie do 1918 r.*, [w:] A. Galos, S. Inglot, W. Najdus, S. Piechowicz, Z. Świtalski (red.), *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, cz. 2, Warszawa 1971, s. 90–108; W. Najdus, *Spółdzielczość w świecie do 1918 r.*, [w:] A. Galos, S. Inglot, W. Najdus, S. Piechowicz, Z. Świtalski (red.), *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, cz. 2, s. 149–177; S. Piechowicz, *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, [w:] A. Galos, S. Inglot, W. Najdus, S. Piechowicz, Z. Świtalski (red.), *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, cz. 2, s. 260.

⁸ E. Magiera, *Zarys rozwoju ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich pod zaborem pruskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku oraz jego edukacyjny charakter*, „Studia Pedagogica Ignatiana” 2016, nr 3, s. 183–197.

⁹ J. Dziubińska, *Pierwsze Spółdzielnie Uczniowskie* „Społem” 1936, nr 9, s. 3–4.

¹⁰ R. Stawicki, *Historia i teraźniejszość spółdzielni uczniowskich w Polsce*, [w:] *Opracowanie tematyczne OT-614*, Kancelaria Senatu. Biuro Analiz i Dokumentacji, Kwiecień Warszawa 2012, s. 3–4.

¹¹ W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–1998*, Warszawa 1999, s. 8.

¹² E. Magiera, *Spółdzielczość jako forma edukacji...*, s. 18–119.

stającego się inspiracją dla edukacji szkolnej¹³. Szkolne Kasy Oszczędności powstawały głównie przy spółdzielniach uczniowskich¹⁴. Ich rozwój przypadł na okres międzywojenny. Po I wojnie światowej trudne warunki ekonomiczne państwa i społeczeństwa sprawiły, że Stanisław Grabski, w latach 1925–1926 minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego, propagował ideę oszczędzania, zachęcając nauczycieli do zapoznania z nią dzieci i młodzieży szkolnej. Dlatego międzywojenne władze oświatowe wydały szereg rozporządzeń normujących działalność szkolnych kas oszczędności i zachęcających do propagowania oszczędności w szkołach poprzez wykłady i pogadanki prowadzone przez nauczycieli, zakładanie SKO, lektury poświęcone oszczędzaniu i obchody Dnia Oszczędności¹⁵. Szkolne Kasy Oszczędności traktowano jako organizacje uczniowskie wspomagające proces edukacji, przyczyniające się do poznania niezbędnych zasad dotyczących oszczędzania, rozwijania umiejętności oszczędzania i współpracy z instytucjami trudniącymi się oszczędzaniem. Szkoła, jako instytucja wdrażająca określone wartości oraz kształcąca obywateli, stała się główną instytucją oświatowo-wychowawczą zajmującą się propagowaniem Szkolnych Kas Oszczędności¹⁶.

Po drugiej wojnie światowej nastąpiła dekonstrukcja spółdzielni uczniowskich i dorosłych ze względu na poniesione straty osobowe, moralne i materialne¹⁷. Od tego czasu warunki działania spółdzielni zostały zmienione bowiem podlegały one polityce państwa, odbiegając od idei leżących u podstaw ruchu spółdzielczego powstałego w XIX wieku. Skutkiem tego po transformacji systemowej w 1989 roku nastąpiło umacnianie negatywnego wizerunku spółdzielczości w ruchu spółdzielczym dorosłych oraz obniżenie jego atrakcyjności do dzieci i młodzieży szkolnej¹⁸. Do dnia dzisiejszego nie wszystkie Szkolne Kasy Oszczędności działają według zasad spółdzielczych, a jedynie zgodnie z regulaminem Banku Polskiego czy przepisów określających sposób ich funkcjonowania, stworzonych na potrzeby szkół. Według danych zaprezentowanych przez Joannę Grącką, najwięcej Szkolnych Kas Oszczędności w 2002 roku było zakładanych w szkołach podstawowych (92%), które zrzeszały około 388 tys. uczniów¹⁹. Bank

¹³ <https://www.bsduszniki.pl/index.php/oferta/sko/co-to-jest-sko> [dostęp: 18.03.2019].

¹⁴ Spółdzielnię uczniowską rozumieć należy jako działające na terenie szkoły, niezależne i dobrowolne zrzeszenie uczniów, którzy mają wspólne cele polegające na zaspakajaniu potrzeb ekonomicznych, społecznych i kulturalnych, [w:] http://www.spoldzielnie.org.pl/sites/default/files/SU_ulozka.pdf [dostęp: 18.03.2019]; W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2012, s. 262; *Kalendarz Młodego Spółdzielcy*, Warszawa 1999, s. 17.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ E. Magiera, *Szkolne kasy oszczędności w okresie międzywojennym (1918–1939) w kontekście działań władz oświatowych*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2014, nr 32, s. 35–45.

¹⁷ R. Stawicki, *Historia i teraźniejszość spółdzielni uczniowskich w Polsce*, [w:] *Opracowanie tematyczne OT-614*, Kancelaria Senatu. Biuro Analiz i Dokumentacji, Kwiecień Warszawa 2012, s. 5.

¹⁸ <https://www.krs.org.pl/index.php/ruch-spodzielczy-sp-1235027509/historia> [dostęp: 17.03.2019].

¹⁹ J. Grącka, *Szkolne Kasy Oszczędności*, „Gazeta Szkolna” 2002, nr 1 (95), s. 10.

Polski informuje na swoich stronach internetowych, że w co trzeciej szkole podstawowej działają Szkolne Kasy Oszczędności²⁰.

2. Zarys zasad działalności Szkolnych Kas Oszczędności

Szkolne Kasy Oszczędności funkcjonują na podstawie regulaminu ustanowionego przez patrona programu edukacji finansowej dla uczniów szkół podstawowych. Warunki prowadzenia i obsługi SKO określa Bank Polski PKO lub niektóre Banki Spółdzielcze. Zatem szkolne kasy oszczędności, mogą istnieć w ramach samorządu uczniowskiego bądź w ramach spółdzielni uczniowskiej. Obie organizacje szkolne mają niemal identyczny cel choć różni je sposób prowadzenia działalności²¹. Regulaminy określające funkcjonowanie SKO zawierają wytyczne dotyczące wieku uczniów, określają działania opiekuna, zasady prowadzenia rachunkowości oraz precyzują najmniejszy nominal, od którego można rozpocząć oszczędzanie.

Podstawą działalności SKO jest oszczędzanie. Zgodnie z definicją *Słownika języka polskiego* termin „oszczędzanie” można rozumieć wielorako. Po pierwsze odnosi się on do sposobu zachowania, tzn. oszczędzanie oznacza bycie nierozrzutnym poprzez odkładanie pieniędzy czy minimalizowanie wydatków. „Oszczędzanie” oznacza również sposób życia, polegający na używaniu czegoś w jak najmniejszym stopniu albo gospodarowanie czymś rozważnie. Ostatnie rozumienie tego pojęcia można odnieść do ekoooszczędzania²², polegającego na braku eksploataowania czegoś w nadmierny sposób, zachowaniu umiaru i powściągliwości w działaniu²³.

Zamysłem Szkolnych Kas Oszczędności jest kształtowanie wśród młodych ludzi kompetencji systematycznego oszczędzania i rozbudzanie kreatywności dla pozyskiwania funduszy, racjonalnego gospodarowania pieniędzmi, szacunku do pracy oraz budowanie postaw przedsiębiorczości. Te uczniowskie organizacje nie tylko promują idee oszczędzania, ale także propagują pracę zespołową i umiejętności z nią związane. Dzięki temu młodzi ludzie nabywają wiedzę z zakresu działalności banków i ich usług²⁴.

²⁰ <http://www.pkobp.pl/80-lat-sko/ciekawostki-o-sko/sko-dzis/> [dostęp: 25.03.2019].

²¹ SKO prowadzone pod patronatem Banków Spółdzielczych działa na podstawie tradycyjnych zasad i wartości spółdzielczych uchwalonych w statucie spółdzielni uczniowskiej przez walne zgromadzenie, natomiast SKO pod patronatem Banku Polskiego PKO nie posiada wymiaru spółdzielczego.

²² https://www.pkobp.pl/media_files/32851502-024a-4838-b370-444b19062dfa.pdf [dostęp: 25.03.2019].

²³ *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2008, s. 599; *Uniwersalny słownik języka polskiego*, (red.) S. Dubisz, Warszawa 2008, s. 1330.

²⁴ Regulamin Szkolnej Kasy Oszczędności przy Szkole Podstawowej nr 6 w Ustroniu: http://www.sp6.ustron.pl/sko/regulamin_sko.pdf [dostęp: 23.03.2019]; Regulamin funkcyjono-

Zgodnie z definicją edukacji sformułowaną przez Krzysztofa Rubachę Szkolne Kasy Oszczędności, ze względu na różnorodność ich oddziaływań na ucznia, można uznać za element edukacji, który służy formowaniu zdolności życiowych dzieci i młodzieży szkolnej. Edukacja finansowa dotyczy nie tylko zasobów pieniężnych, ale również edukacji o zasobach środowiska naturalnego. Oszczędzanie i tzw. ekooszczędzanie przez uczniów umożliwia im poznanie otaczającego świata, przygotowanie się do jego zmieniania oraz kształtowania własnej osobowości. Proces ten zachodzi wówczas, gdy opiekunowie i patroni SKO świadomie kierują uczeniem się dzieci, one zaś, ucząc się, dokonują trwałych zmian w swoim zachowaniu²⁵.

3. Wartości wychowawcze w wierszykach i rymowankach członków Szkolnych Kas Oszczędności szkół podstawowych

Zdaniem Katarzyny Olbrycht wychowanie do wartości obejmuje dwa zakresy. Jeden „dotyczy przygotowania człowieka do samodzielnego, świadomego funkcjonowania w świecie wartości”. Drugi „obejmuje kształcenie w człowieku rozumienia i gotowości przyjęcia wartości pożądaných z perspektywy wprowadzanego programu wychowawczego oraz motywacji do życia tymi wartościami”²⁶. Oznacza to, że oszczędzanie jest jedną z takich wartości, na której może i powinien opierać się proces wychowania. Dlatego dalsza część artykułu obejmuje analizę wierszyków i rymowanek uczniów szkół podstawowych dotyczących gospodarowania środkami finansowymi. Twórczość ta powstaje głównie dzięki organizowaniu konkursów przez patronów Szkolnych Kas Oszczędności bądź przez nauczycieli-opiekunów szkół podstawowych zajmującymi się SKO. Celem takiego współzawodnictwa jest propagowanie idei i nauki oszczędzania oraz rozwijanie kreatywności dzieci, która zwykle wyrażana jest w ekspresji słownej. Zwycięzcom konkursów i ich szkołom przyznawane są nagrody w postaci aparatów fotograficznych, laptopów, konsoli do gier, tabletów, zestawów gadżetowych (kubki, maskotki pen-drive), tablic interaktywnych albo „nagród specjalnych” przyznawanych w postaci określonej kwoty pieniędzy²⁷.

wania Szkolnych Kas Oszczędności pod patronatem Banku Spółdzielczego: <https://bslesnica.pl/download/attachment/311/zasady-funkcjonowania-sko-szkgimnazjalna.pdf> [dostęp: 23.03.2019].

²⁵ K. Rubacha, *Edukacja jako przedmiot pedagogiki i jej subdyscyplin*, [w:] Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t. 1, Warszawa 2006, s. 24–29.

²⁶ K. Olbrycht, *Wychowanie do wartości – w centrum aksjologicznych dylematów współczesnej edukacji*, „Paedagogia Christiana” 2012, nr 1/29, s. 91–92.

²⁷ <https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/dla-dzieci/szkolne-kasy-oszczednosci/konkursy/archiwum-konkursow/konkurs-zimowe-oszczedzanie-z-sko/>; <https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/dla-dzieci/szkolne-kasy-oszczednosci/konkursy/archiwum-konkursow/wakacyjna-przygoda-z-finansami/> [dostęp: 23.03.2019].

Uczniowie, przystępując do konkurów, wykazują się pomysłowością i wiedzą, o czym świadczą wierszyki i rymowanki udostępniane na ogólnopolskiej stronie internetowej szkolneblogi.pl lub na bankomania.pkobp.pl. Platformy prowadzone są przez PKO Bank Polski dla wszystkich uczniów szkół podstawowych należących do SKO w Polsce. Ogłaszane przez ten bank konkursy obejmują różnorodną tematykę. Jedną z nich jest propagowanie idei gospodarności w społeczeństwie na wzór pierwszych Szkolnych Kas Oszczędności powstałych, jak wcześniej wspomniano, w okresie II Rzeczypospolitej. Mimo upływu wielu lat ich cel i użyteczność społeczna nadal są aktualne. Dowodem tego jest wierszyk uczennicy I klasy jednej ze szkół: „Wiwat! Wiwat! Niech nam żyje SKO! Dzięki niemu oszczędzamy i pieniążki zarabiamy. [...] Sto lat! Sto lat! Z okazji 80. urodzin. Dużo uśmiechu i radości i zawsze wielu zapisanych gości”. Z kolei uczennica z klasy III odwołuje się do tradycji, jako początku zamysłu oszczędzania: „Nasz bohater SKO, Szkolna Kasa Oszczędności, w sercu naszym dzisiaj gości. Bo już osiemdziesiąt lat, dźwiga brzmienie naszych wpłat. Wiemy dzięki kasie, że oszczędzać da się [...]. „[...] Więc niech SKO rośnie nam 100 lat! Niech zachwyca nadal cały świat! Ja na koniec powiem to: Dzisiaj w SKO, jutro w PKO” pisze uczennica klasy V²⁸.

Celem innego konkursu było ukazanie zalet oszczędzania dla osób zbierających pieniądze w SKO. Wyzwanie to podjęli uczniowie z jednej ze szkół podstawowych, przedstawiając we własnej twórczości profity gromadzenia funduszy. „Ja oszczędzam w SKO, ty polubisz również to. Oszczędzanie jest wspaniałe dla wytrwałych doskonałe. Skaczę na skakance, jeżdżę na rowerze, a to dzięki temu, że oszczędzam szczerze” (uczennica, klasa III). „Jestem Dominik i osiem mam lat, możliwości mam wiele, zostanę w przyszłości milionerem [...] mam pieniążków trochę po kieszeniach noszę, żeby nie marnować, trzeba inwestować [...] więc zaczynam oszczędzanie w SKO jestem tego pewny spełnię marzeń sto” (uczeń, klasa I). „Oszczędzanie jest po to, aby pieniążki przemieniły się w złoto! Zachęcam Was do oszczędzania, i w piłkę nożną grania. Bo oszczędzanie jest jak gra, która Ci szczęście da. Czy auto, czy hulajnoga, Twoja nagroda nie będzie uboga. Ponieważ ci SKO pomoże oszczędzać pieniądze w chorobie i złym humorze!!!” (uczennica, klasa IV)²⁹.

Bank Polski PKO poprzez swoje działania promujące oszczędzanie nie wskazuje wyłącznie na pozyskiwanie pieniędzy, ale zwraca uwagę dzieci na ekooszczędzanie, czyli właściwe używanie wody, energii, papieru, jedzenia, oszczędzanie zdrowia – uwypukla to, co związane jest z naturalnym środowiskiem człowieka³⁰. W związku z tym powstało wiele krótkich rymowanek napisanych przez

²⁸ <https://bankomania.pkobp.pl/dla-najmlodszych/nauka-i-zabawa/sko-moc-oszczedzania/> [dostęp: 23.03.2019].

²⁹ <http://www.zslukawiec.pl/strona-glowna/554-konkurs-qskowanka-rymowankaq> [dostęp: 23.03.2019].

³⁰ <https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sko-krzywda-1/konkurs-na-wiersz-o-oszczedzaniu/> [dostęp: 23.03.2019].

uczniów innej ze szkół podstawowych. „Oszczędzaj wodę, gaz i prąd, to kłopoty pójdą stąd”, „Kto wodę szanuje, dobrze postępuje. Kto wody nie szanuje – kiedyś tego pożałuje”, „Oszczędzaj wodę i prąd, bo te korzyści biorą się stąd”, „Woda zdrowie da i siły, no więc bądź na tyle miły, by oszczędzać wody łyk, bo zabraknie nam jej w mig”³¹.

Dokonując próby podsumowania powyższej twórczości literackiej dzieci, można stwierdzić, że problematyka oszczędzania w wierszykach i rymowankach uczniów należących do Szkolnych Kas Oszczędności działających pod patronatem Banku Polskiego obejmuje głównie trzy obszary. Pierwszy z nich to odwołanie się do historii Polski i kontynuacji tradycji działań SKO, z którego wynikają wartości narodowe, niezbędne do kształtowania świadomych obywateli. Drugi obszar podejmowany w wierszach i rymowankach młodych członków Szkolnych Kas Oszczędności dotyczy inwestycji w przyszłość, którą można zapewnić poprzez naukę wytrwałości. Dzięki temu młody człowiek wie, że swoje cele osiąga się przez własną systematyczną zdyscyplinowaną pracę. Realizacja marzeń, przyjemność, kształtowanie dobrych nawyków i charakteru to trzeci obszar rozważań w twórczości literackiej dzieci, ukazującej korzyści oszczędzania.

Banki Spółdzielcze będące patronami Szkolnych Kas Oszczędności w szkołach podstawowych również prowadzą konkursy literackie dla dzieci i młodzieży. Na swoich witrynach internetowych udostępniają materiały edukacyjne o oszczędzaniu, zainteresowanych uczniów zapoznają z podstawowymi pojęciami z zakresu tematyki bankowej, odwołują się do współpracy ze spółdzielniami uczniowskimi i ich zasadami organizacji pracy, a także dążą do rozwijania talentów młodych ludzi. Wszystkie te zalety można odnaleźć na poszczególnych stronach internetowych banków spółdzielczych bądź na ich wspólnej stronie internetowej talentowisko.pl. To na tej stronie banki ogłaszają konkursy i prezentują dzieła uczestników³².

Celem takiej rozrywki dla dzieci jest nie tylko promowanie przedsiębiorczości i oszczędzania w życiu, ale przede wszystkim współpraca z lokalną społecznością i rozwijanie talentów uczniów-członków SKO. Hasłem przewodnim działań banków spółdzielczych jest polskie przysłowie: „Grosz do grosza, a będzie kokosza”, ukazujące, że własną pracą można zgromadzić majątek i realizować marzenia³³.

Jedna z uczennic klasy III zaprezentowała wierszyk: „W dzisiejszych czasach jak wicie oszczędzać mogą nawet dzieci, lecz żeby nie zapłatać sobie głowy trzeba mieć plan gotowy. Najpierw przyjdź do pani Uli lub Agnieszki, one dadzą ci SKO książeczki, bo one razem pracują i razem się tym zajmują [...]” nawiązujące do współpracy i wzajemnej pomocy, jako sprawdzonej metody wypracowania

³¹ https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sp_strzyzew/super-oszczedzanie-to-wody-i-energii-szanowanie/ [dostęp: 23.03.2019].

³² <https://www.talentowisko.pl/podstawowa/wiadomoscisko/> [dostęp: 24.03.2019].

³³ <https://www.bsjastrzebie.pl/oferta/sko-czyli-szkolna-kasa-oszczednoscowa> [dostęp: 24.03.2019].

wanej jeszcze w okresie zaborów i Polski Niepodległej oraz przekazując innym wiedzę, że wspólnie można osiągnąć założone cele.

Inna uczennica z tej samej klasy porusza problematykę marzeń, wyrzeczeń i inwestycji w przyszłość: „Żeby w życiu dobrze szło, to oszczędzaj w SKO! Już nie kupuj zbędnych rzeczy: lalek, misiów i drobiazgów. Składaj pieniądze na książeczkę, to w przyszłości pojedziesz na wymarzoną wycieczkę. Lub, gdy masz inne marzenia, dzięki oszczędzaniu będą do spełnienia!”³⁴. Podobną problematykę poruszają uczniowie innej placówki, pisząc: „Drogie Panie i Panowie, dziś opowiem Wam o sobie. Zwą mnie Kamil, lat mam 7, kasy mnóstwo, bo oszczędzam w SKO. Zbieram kasę, snuję plany na co wydać swe talary. SKO fajna sprawa, dołącz do nas satysfakcja gwarantowana” (uczeń, klasa III). „Daje dziadek, daje babcia też. Pani cieszy się, że tak dużo oszczędzamy i coraz mniej batoników zjadamy. Mówię Wam, SKO to jest to. Grosz do grosza oszczędzajmy i marzenia Swe spełniamy” (uczeń, klasa II)³⁵. Z kolei uczennica z klasy I kolejnej placówki oświatowej napisała: „Na SKO wpłacam pieniądze w poniedziałki i czwartki. Zlikwidowałam w ten sposób wszystkie moje wydatki. W oszczędzaniu wspiera mnie mama, tata, babcia i dziadek. Moje oszczędzanie to wcale nie jest przypadek”³⁶. Literacka twórczość dziecięca zawiera zachętę do oszczędzania, które daje praktyczne korzyści z takiego systematycznego działania. Oszczędzanie ujmuje jako zabawę dającą materialne korzyści. Wskazuje na fakt, iż sprawniej można osiągnąć swoje zamiary, dzięki współpracy z innymi ludźmi.

Konkursy są organizowane przez same szkoły, w których funkcjonują Szkolne Kasy Oszczędności, z inicjatywy dyrektorów szkół bądź uczących w nich nauczycieli. Ze względu na potrzebę sponsorowania nagród z budżetu szkół takich konkursów jest znacznie mniej. Celem współzawodnictwa jest przedstawienie zalet oszczędzania i zachęcenie uczniów do ekonomicznego życia. Dowodem na to są wierszyki i rymowanki prezentowane przez klasy bądź poszczególnych uczniów w kolejnej szkole: „[...] już od dziecka małego, uczymy się na dorosłego. Pieniądze oszczędzamy i radość z tego mamy” (uczniowie klasy I szkoły podstawowej); „[...] w konkursach udział bierzemy, surowce wtórne też segregujemy. Na książeczkach kasy przybywa, czas nam miło upływa” (klasa III); „[...] jak już dorośniemy, do banku pieniądze wpłacać będziemy. My pieniądze oszczędzamy, na oszczędności się znamy [...]” (uczniowie klasy III)³⁷.

Podobnie pisały dzieci uczące się gdzie indziej: „Szkolna Kasa Oszczędności, Chętnie wita wszystkich gości. Oszczędzajmy wszyscy śmiało! To się będzie opłacało. Każdy z nas ma jakieś cele, Jaś chce rower, Krzyś na lody mieć w niedzielę. Oszczędzanie fajna sprawa, przyjemność i zabawa. Przez Internet wciąż

³⁴ <http://sp-siercza.pl/sko/> [dostęp: 24.03.2019].

³⁵ <http://www.zsboleslawiec.pl/konkurs-sko-rozstrzygniety/> [dostęp: 25.03.2019].

³⁶ <http://www.bschorzele.pl/index.php/start/28-wane-informacje/285-witeczne-rymowanie> [dostęp: 25.03.2019].

³⁷ <https://zsorybczewice.edupage.org/text7/?subpage=8> [dostęp: 23.03.2019].

sprawdzamy ile na swym koncie mamy. Więc, kto oszczędzaniem zainteresowany, do SKO zapraszamy!” (uczeń, klasa III). Jego rówieśnik propaguje SKO w słowach „Szkolna Kasa Oszczędzania, mnoży kasę do wydania. Wpłacaj drobne i banknoty, będziesz miał na bibeloty. Kasę mnożysz i dodajesz, potem mocno ją wydajesz. SKO to jest to, tam oszczędzasz, że ho ho”³⁸.

Przedstawione wierszyki i rymowanki stanowią wynik edukacji ekonomicznej odbywającej się poprzez uczestnictwo w Szkolnych Kasach Oszczędności. W ekspresji słownej, dzieci pokazują, że SKO przygotowują do dorosłego życia, dają radość, uczą szacunku do pieniędzy i przyrody. Poruszają kwestie związane z funkcjonowaniem banków, propagując wpłacanie funduszy na konto w banku, jako korzystnej i bezpiecznej formy oszczędzania. Przez wyrażaną grę słów uczniowie promują SKO i jej wartości wychowawczo-dydaktyczne.

Wszystkie rymowanki i wierszyki napisane są prostym językiem, przemawiającym do uczniów szkół podstawowych. Biorąc pod uwagę rozumienie terminu „oszczędzanie” należy podkreślić fakt, iż wymaga ono od człowieka dyscypliny wewnętrznej, wyrzeczeń oraz umiejętności planowania i rozporządzania własnymi zasobami. Problematyka oszczędzania poruszana w twórczości dziecięcej ujawniła sposób rozumienia SKO i jej wartości interpretowanej przez młodych ludzi. Zdaniem uczniów szkół podstawowych oszczędność formuje charakter, sprzyja kształtowaniu wewnętrznej dyscypliny i wytrwałości w działaniu, umożliwia stawianie sobie celów i ich realizację, których osiągnięcie jest możliwe poprzez wysiłek dziecka. Doceniają ją zarówno uczniowie, nauczyciele, a przede wszystkim banki. Świadczy o tym duża liczba SKO działających w Polsce przy szkołach, zwłaszcza podstawowych³⁹.

Wnioski

Udział dziecka w tworzeniu i uczestniczeniu w kulturze od lat pozostaje istotną kwestią rozważań pedagogicznych. Współczesny świat literatury przedstawiany jest nie tylko w tradycyjnej książce, ale przede wszystkim w Internecie, jako atrakcyjna forma przekazu informacji. Wierszyki i rymowanki to twór powstały w wyniku wrażliwości i wyobraźni dzieci zainspirowanych wiedzą o Szkolnych kasach Oszczędności⁴⁰. Współczesność wymaga od młodych ludzi kreatywności i użyteczności ich działań, które stają się czynnikami prowadzą-

³⁸ http://sp3.zambrow.org/strona.php?strona=artykuly_pokaz&id=575 [dostęp: 23.03.2019].

³⁹ SKO w poszczególnych regionach: śląsko-podlaskie 528, wielkopolskie: 446, warmińsko-mazurskie: 326, łódzkie: 310, mazowieckie: 285, pomorskie: 225, zachodniopomorskie: 254, podkarpackie: 219, dolnośląskie: 127, lubelskie: 158, podlaskie: 4; J. Grącka, Szkolne Kasy Oszczędności, „Gazeta Szkolna” 2002, nr 1 (95), s. 10–11.

⁴⁰ *Wstęp*, [w:] M. Antczak, A. Walczak-Niewiadomska (red.), *Książki w życiu najmłodszych*, Warszawa 2015, s. 7–8.

cymi do osiągnięcia sukcesów⁴¹. Postęp technologiczny, globalizacja i nieograniczona komunikacja sprawiają, że trudno zaciekawić uczniów tradycyjną edukacją. Zwykle jest ona odbierana przez nich jako teoria nie przynosząca pożytku w życiu codziennym⁴². Szkolne Kasy Oszczędności wychodzą naprzeciw takiej postawie, dzięki łączeniu od najmłodszych lat edukacji finansowej z praktyką. Na wzór jej idei, ukształtowanej w XIX wieku przez europejski i polski ruch spółdzielczy oraz wynikającą z niego działalność spółdzielni uczniowskich, nadal są popularne, o czym dowodzi ich ilość oraz zainteresowanie nimi uczniów. Obecnie rozwój przedsiębiorczości zależy głównie od warunków finansowych, umiejętności gospodarności wszelkimi zasobami i umiejętnością współdziałania na rzecz własnego i wspólnego dobra⁴³. Dlatego warto pobudzać ciekawość dzieci problematyką oszczędzania i udziału w SKO, wdrażać ich do uczestniczenia w kulturze poprzez różnorodne formy, w tym konkursy na wierszyki i rymowanki poświęcane oszczędzaniu.

Bibliografia

Literatura

- Antczak M., Brzuska-Kępa A., Walczak-Niewiadomska A. (red.), *Media a czytelnicy. Studia o popularyzacji czytelnictwa i uczestnictwie kulturowym młodego pokolenia*, Łódź 2013.
- Antczak M., Walczak-Niewiadomska A. (red.), *Książka w życiu najmłodszych*, Łódź 2015.
- Bauman Z., T. May, *Socjologia*, Poznań 2004.
- Biela A., *Trening Kreatywności. Jak pobudzić twórcze myślenie*, Warszawa 2015.
- Castells M., *Spółczesność sieci*, Warszawa 2010.
- Dziubińska J., *Pierwsze Spółdzielnie Uczniowskie „Społem” 1936*, nr 9.
- Galos A., *Spółdzielczość w świecie do 1918 r.*, [w:] A. Galos, S. Inglot, W. Najdus, S. Piechowicz, Z. Świtalski (red.), *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, cz. 2, Warszawa 1971, s. 90–108.
- Gójski J., Marszałek L., *Spółdzielczość*, Warszawa 1976.
- Grącka J., *Szkolne Kasy Oszczędności*, „Gazeta Szkolna” 2002, nr 1 (95).
- Kalendarz Młodego Spółdzielcy*, Warszawa 1999.
- Korab K., *Demokracja, samorządność, przedsiębiorczość: kwestie podstawowe*, [w:] E. Ozimek (red.), *Przedsiębiorczość drogą do samorządności*, Poznań 2002.
- Magiera E., *Spółdzielczość jako forma edukacji w szkolnictwie Polskim Drugiej Rzeczypospolitej (1918–1939)*, Szczecin 2011.

⁴¹ A. Biela, *Trening kreatywności. Jak pobudzać myślenie twórcze*, Warszawa 2015, s. 12.

⁴² Z. Bauman, T. May, *Socjologia*, Poznań 2004, s. 246–247.

⁴³ K. Korab, *Demokracja, samorządność, przedsiębiorczość: kwestie podstawowe*, [w:] E. Ozimek (red.), *Przedsiębiorczość drogą do samorządności*, Poznań 2002, s. 22–23.

- Magiera E., *Szkolne kasy oszczędności w okresie międzywojennym (1918–1939) w kontekście działań władz oświatowych*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2014, nr 32.
- Magiera E., *Zarys rozwoju ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich pod zaborem pruskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku oraz jego edukacyjny charakter*, „Studia Pedagogica Ignatiana” 2016, nr 3.
- Najdus W., *Spółdzielczość w świecie do 1918 r.*, [w:] A. Galos, S. Ingot, W. Najdus, S. Piechowicz, Z. Świtalski (red.), *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, cz. 2, Warszawa 1971, s. 149–177.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2012.
- Olbrycht K., *Wychowanie do wartości – w centrum aksjologicznych dylematów współczesnej edukacji*, „Paedagogia Christiana” 2012, nr 1/29, s. 92.
- Ozimkowska A., *Powstanie spółdzielczości*, [w:] A. Ozimkowska, J. Koryciński, *Prowadzimy spółdzielnię w naszej szkole*, Warszawa 1974.
- Pawelec A., *Z lekturą do Internetu – czyli jak (na)uczyć „czytać” e-generację?*, [w:] M. Antczak, A. Brzuska-Kępa, A. Walczak-Niewiadomska (red.), *Media a czytelnicy. Studia o popularyzacji czytelnictwa i uczestnictwie kulturowym młodego pokolenia*, Łódź 2013.
- Piechowicz S., *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, [w:] A. Galos, S. Ingot, W. Najdus, S. Piechowicz, Z. Świtalski (red.), *Zarys historii polskiego ruchu spółdzielczego*, cz. 2, Warszawa 1971.
- Roszkowski W., *Historia Polski 1914–1998*, Warszawa 1999.
- Rubacha K., *Edukacja jako przedmiot pedagogiki i jej subdyscyplin*, [w:] Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t. 1, Warszawa 2006, s. 24–29.
- Słownik języka polskiego*, Warszawa 2008.
- Stawicki R., *Historia i teraźniejszość spółdzielni uczniowskich w Polsce*, [w:] *Opracowanie tematyczne OT-614*, Kancelaria Senatu. Biuro Analiz i Dokumentacji, Kwiecień Warszawa 2012, s. 3–4.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, Warszawa 2008.
- Zasacka Z., *Czytelnictwo dzieci i młodzieży*, Warszawa 2014.
- Zioło Z., *Miejsce przedsiębiorczości w edukacji*, [w:] Z. Zioło, T. Rachwał (red.), *Rola przedsiębiorczości w edukacji*, Warszawa – Kraków 2012.

Źródła internetowe

- <https://www.bsduzniki.pl/index.php/oferta/sko/co-to-jest-sko> [dostęp: 18.03.2019].
- http://www.spoldzielnie.org.pl/sites/default/files/SU_ulotka.pdf [dostęp: 18.03.2019].
- <https://www.krs.org.pl/index.php/ruch-spodzielczy-sp-1235027509/historia> [dostęp: 17.03.2019].
- https://www.pkobp.pl/media_files/32851502-024a-4838-b370-444b19062dfa.pdf [dostęp: 25.03.2019].
- http://www.sp6.ustron.pl/sko/regulamin_sko.pdf [dostęp: 23.03.2019].

- <https://bslesnica.pl/download/attachment/311/zasady-funkcjonowania-sko-szkgimnazjalna.pdf> [dostęp: 23.03.2019].
- <https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/dla-dzieci/szkolne-kasy-oszczednoscikonkursy/archiwum-konkursow/konkurs-zimowe-oszczedzanie-z-sko/> [dostęp: 23.03.2019].
- <https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/dla-dzieci/szkolne-kasy-oszczednoscikonkursy/archiwum-konkursow/wakacyjna-przygoda-z-finansami/> [dostęp: 23.03.2019].
- <https://bankomania.pkobp.pl/dla-najmlodszych/nauka-i-zabawa/sko-moc-oszczedzania/> [dostęp: 23.03.2019].
- <http://www.zslukawiec.pl/strona-glowna/554-konkurs-qskowanka-rymowankaq> [dostęp: 23.03.2019].
- <https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sko-krzywda-1/konkurs-na-wiersz-o-oszczedzaniu/> [dostęp: 23.03.2019].
- https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sp_strzyzew/super-oszczedzanie-to-wody-i-energii-szanowanie/ [dostęp: 23.03.2019].
- <https://www.talentowisko.pl/podstawowa/wiadomoscisko/> [dostęp: 24.03.2019].
- <https://www.bsjastrzebie.pl/oferta/sko-czyli-szkolna-kasa-oszczednosciodwa> [dostęp: 24.03.2019].
- <http://sp-siercza.pl/sko/> [dostęp: 24.03.2019].
- <http://www.zsboleslawiec.pl/konkurs-sko-rozstrzygniety/> [dostęp: 25.03.2019].
- <http://www.bschorzele.pl/index.php/start/28-wane-informacje/285-witeczne-rymowanie> [dostęp: 25.03.2019].
- <https://zsorybczewice.edupage.org/text7/?subpage=8> [dostęp: 23.03.2019]
- http://sp3.zambrow.org/strona.php?strona=artykuly_pokaz&id=575 [dostęp: 23.03.2019].
- <http://www.pkobp.pl/80-lat-sko/ciekawostki-o-sko/sko-dzis/> [dostęp: 25.03.2019].
- <http://sp-siercza.pl/sko/> [dostęp: 24.03.2019].

Issues of saving in poems and rhymes of School Savings Unions members in primary schools

Summary

The article presents an analysis of rhymes and nursery rhymes of primary school students devoted to saving. Considerations of this study show the roots of the School Savings Accounts, signaling the timeliness of this idea and its educational values. Presented problems concern economic education, taking place in school savings offices, taking place through children's literary creativity. The thesis proves that the rational use of the technology in the school has a positive impact on broadening the range of expertise, skills and creativity in the field of saving, which is an element of economic education. Although the School Savings Unions have a long tradition, the values they promote are still valid and find their place in the process of education in primary education in Poland.

Keywords: School Savings Unions, savings, educational values, rhymes, nursery rhymes.